

Sloop de muren tussen onderwijs en opvang en maak de exitstrategie werkbaar voor de opvangsector, onderwijs én gezinnen!

De exitstrategie loopt voor werk, gezin, opvang en onderwijs op verschillende sporen. Vanaf 4 mei starten bedrijven en industrie terug op, gevolgd door de heropening van winkels en handelszaken op 11 mei. Scholen blijven dicht tot 15 mei en gaan daarna in fases terug open voor een kleine groep van leerlingen. Opvang wordt gegarandeerd 'voor ouders voor wie het niet anders kan'. Althans, dat is het huidige plan.

Complexe puzzel van onderwijs, opvang en gezin

Het geschetste scenario impliceert vanaf 4 mei een groeiende groep van ouders die niet langer zelf bij hun kinderen thuis kunnen blijven. Terwijl voor een groot deel van de kinderen de school (nog) niet heropstart. Voor scholen betekent dit een onbekende massa van kinderen die druppelsgewijs in de opvang zullen binnensijpelen. Scholen staan hierdoor voor de onmogelijke opdracht om voor een stelselmatig groeiende groep kinderen 'veilige' opvang te garanderen in combinatie met een strikt georkestreerde heropstart van het lesgeven voor een aantal jaren. De overheid verwacht hierbij expliciet van scholen 'de nodige soepelheid' aan de dag te leggen om tegemoet te komen aan de opvangvragen van ouders. Ook als ze niet tot één van de drie (eveneens vaag beschreven) groepen van 'gezonde leerlingen' behoren. De cruciale sectoren worden hierbij beschreven als 'zorg, veiligheid, voedingsnijverheid, distributie ...'. Scholen moeten schijnbaar een eigen invulling geven aan de drie puntjes op het einde van die zin..

Bovendien moeten de gemaakte contactbubbels van kinderen binnen opvang én onderwijs zoveel mogelijk dezelfde blijven en tegelijkertijd van elkaar gescheiden worden. Probeer zelf even de denkoefening te maken binnen een context van 1) kinderen die deels naar de opvang gaan en deels naar de klas vanaf 18 mei, 2) kinderen die voor 18 mei naar de opvang gingen en vanaf 18 mei terug naar de klas kunnen, 3) kinderen die naar de klas kunnen en wiens broer of zus naar de opvang gaan, 4) kinderen die na 18 mei naar de voor- of naschoolse opvang gaan en tussendoor ook naar de klas kunnen, ... In combinatie met strikte voorwaarden rond het aantal kinderen in een klas en het aantal toegelaten kinderen per vierkante meter leidt dit tot complexe puzzels. Deze vraagstukken bieden misschien inspiratie voor een uitdagende pre-teachingopdracht voor logische denkers in de klas, maar voor scholen hebben ze meer weg van een Sisyfusarbeid.

Onderwijs en opvang: twee werelden?

Het contrast met de huidige strategie van de overheid voor opvang in scholen is immens groot. Opvanginitiatieven riskeren hiermee om de woon-zorgcentra van de pedagogische sector te worden. Twee illustrerende citaten uit de richtlijnen: "De grootte van de groep is niet het allerbelangrijkste", en "1 begeleider per 14 kinderen is aangewezen maar afwijkingen zijn mogelijk". Deze losse richtlijnen, al weken van toepassing in het heetst van de coronastrijd, staan haaks op de uiterst strenge regels waaraan scholen bij de heropstart vanaf 18 mei moeten voldoen. Voor de organisatoren van de opvang voelt dit aan als twee maten en gewichten: zijn zij niet waardevol genoeg om beschermd te worden? Hebben zij niet hard genoeg geroepen de voorbije weken? Zijn de geplande maatregelen binnen onderwijs te strikt? Of heeft men stekende adviezen laten vallen in de eerdere adviezen naar de opvangsector? De vage en moeilijk te verenigen regels voor opvang en onderwijs vreten aan het vertrouwen in het geformuleerde advies.

De voorbije jaren werden mooie stappen gezet om de kloof tussen opvang en onderwijs te dichten. Maar de gekozen strategie en het discours eraan verbonden impliceren opnieuw een verenging van het onderwijs tot een nauwe pedagogisch-didactische opdracht ('alle leerstof kunnen overbrengen tegen het einde van het jaar') en een reductie van de sector van de opvang tot de economische functie (kinderen 'verzorgen' en 'superviseren' zodat ouders kunnen gaan werken). De sociale en vooral pedagogische functie van de opvang krijgen weinig ruimte in het discours. Tegelijk krijgen het welbevinden van (alle!) leerlingen en de sociale én economische functie van de scholen weinig aandacht in de uitgestippelde route voor de heropstart van de scholen. De nadruk op 'scharnierjaren' voor het ontwikkelen of evalueren van bepaalde competenties sluit bovendien ook niet langer aan bij de pedagogische visie van heel wat scholen. Dit voelt aan als een gemiste kans om verder werk te maken van geïntegreerde basisvoorzieningen voor kinderen en hun gezinnen waarbinnen de brede ontwikkeling van kinderen via spelen, leren en samenleven ruimte krijgt.

Voor gezinnen is en blijft het ploeteren

Voor gezinnen is het eveneens nog allemaal koffiedik kijken. Is er tot 18 mei of later minstens 1 ouder in huis die voor de zorg én preteaching van de kinderen kan instaan? Al dan niet in de uitdagende combinatie met telewerk? Hoe leggen ze de verschillen uit aan kinderen binnen hetzelfde gezin, waarvan een deel wel en een deel niet terug naar school mag gaan? 'Als mijn broers niet gaan, dan ga ik ook niet'! Er staan voor ouders de komende weken boeiende gesprekken aan de ontbijttafel te wachten. Maar bovenal staan gezinnen uitdagende puzzels te wachten om werk en gezin op een haalbare manier te organiseren, zeker als contact met de grootouders bij voorkeur nog vermeden moet worden.

Ons onderwijs is een schitterend systeem waarbinnen kinderen in de eerste plaats de kans en ruimte krijgen om te leren en hun talenten te ontwikkelen. Maar minstens evenzeer is het onderwijs een subsysteem binnen onze samenleving waarop ons huidige gezinsmodel van werkende ouder(s) is gebaseerd. Het gebrek aan een duidelijk plan voor de opvang van kinderen van alle buitenshuis werkende ouders terwijl de scholen gesloten blijven, zet een ongekende druk op ouders die niet lang meer vol te houden is. Veel ouders ervaren drempels om hun kinderen naar de opvang te brengen, ook al hebben ze er recht op: het is onduidelijk of ze hun kinderen nu wel of niet mogen brengen. Wie zal deel uitmaken van de contactbubbel van de kinderen? Wie precies zal instaan voor de opvang? Krijgt preteaching een ruimte binnen de opvang, en hoe? Kan dit alles onder de verwachte preventieve maatregelen gebeuren? Hoe wordt de opvang van broers en zussen geregeld, ook wanneer die bijvoorbeeld terug naar de klas kunnen? Enzovoort. Ouders ontwikkelen daarom allerlei innovatieve strategieën om de zorg voor kinderen in deze tijden mogelijk te maken, al dan niet in combinatie met telewerk, vooropname van verlof, betaald of niet, tijdelijke werkloosheid, ... Van werkbaar werk (betaald en binnen het gezin) is relatief weinig sprake.

Nood aan een geïntegreerd plan voor opvang én onderwijs, mét ruimte voor autonomie

We zijn er ons volop bewust van dat in volle crisis prioriteiten moeten worden bepaald. En ook dat we zelf niet de antwoorden op alle uitdagingen klaar hebben zitten. Maar we zien wel overduidelijk dat deze crisis een extra schijnwerper richt op het gemis aan een geïntegreerde, bovenlokale aanpak rond opvang en onderwijs. Vanuit deze crisis willen we graag een signaal geven rond een volgens ons noodzakelijke richting voor het bovenlokaal beleid, tijdens en vooral ook na deze crisis.

Laat ons daarom bouwen aan een exitstrategie waarin opvang en onderwijs samen worden geregisseerd in functie van een krachtige leer- en leefomgeving voor alle leerlingen én een evenwichtige werk-gezin balans voor alle ouders. Laat ons in én na coronatijden de krachten van opvang en onderwijs bundelen om een eenduidig en helder plan op te stellen om samen een economische, pedagogische én sociale functie op te nemen naar kinderen en gezinnen!

Op lokaal niveau is hier alvast heel wat inspiratie en draagvlak voor te vinden, misschien geeft deze coronacrisis ook bovenlokaal een extra zetje? En laat ons hierbij zeker ook voldoende autonomie geven aan scholen én opvang: als blijk van waardering voor de praktijken binnen de sectoren; om kansen te bieden voor dialoog tussen sectoren, professionals en gezinnen; om samen (ook op korte termijn in crisistijd) een haalbaar en zinvol plan te overleggen en realiseren.

Eén geïntegreerd plan voor onderwijs en opvang zou de heropstart van de scholen alvast een stukje eenvoudiger kunnen maken. Het zou verschillen vermijden in regels die rationeel moeilijk te begrijpen zijn. Bijvoorbeeld rond het aantal kinderen per bubbel of per begeleider of leerkracht, rond het al dan niet dragen van mondklappers, rond het aantal kinderen per vierkante meter, ...

Het zou het iets eenvoudiger maken om plannen te bedenken om speelplaatsen, toiletten, schoolgangen, refters, schooltuinen, ... te verdelen over voldoende kleine groepen van kinderen. Het zou stimuleren dat we niet denken in klassieke scharnierjaren voor de schoolprestaties van kinderen en volwaardige erkenning geven aan de pedagogische kracht van de volledige school- én opvangtijd voor alle kinderen, ook buiten de klas. Het zou waardering geven aan spontane leermomenten en kansen om te ontwikkelen binnen de veilige bubbels die we creëren voor kinderen, niet in het minst voor de allerjongsten, die momenteel de kwaliteitsvolle interacties met leeftijdsgenootjes moeten missen.

Het zou er voor zorgen dat we niet alleen onze helden in de zorg, voedingsdistributie en andere prioritaire beroepen waarderen, maar ook onze helden in onderwijs én opvang: de leerkrachten om hun beroep op één dag tijd helemaal om te denken en het leren van kinderen te begeleiden op afstand, vaak in combinatie met zorg voor de eigen kroost; de begeleiders in de opvang om ook vandaag zonder zeuren of morren in te staan voor de opvang van kinderen van alle leeftijden, zonder twijfel ook op minder dan 1,5 m fysieke afstand.

En bovenal, een geïntegreerd plan voor onderwijs en opvang mét voldoende autonomie en ruimte voor dialoog zou ervoor zorgen dat begeleiders in de opvang, leerkrachten, directies én ouders hun energie kunnen richten op wat voor hen echt van tel is: spelende, lerende en gelukkige kinderen!

Sofie De Backer, Hoofd Pedagogie van het Jonge Kind: Opvoeding en coaching

Caroline Detavernier, directeur expertisenetwerk Mens en Samenleving

Liesbeth Hens, directeur expertisenetwerk Onderwijs

Veerle Martens, Hoofd Educatieve Bachelor kleuteronderwijs

Sofie Vanassche, hoofdpromotor Onderzoek en Ontwikkeling van het expertisenetwerk Onderwijs

Ase Vermeire, Hoofd Educatieve Bachelor Lager Onderwijs

Allen verbonden aan Arteveldehogeschool